

Rolul pluralității de perspective în criminalistică

The role of multiple perspectives in forensic science

Ancuța Elena Franț¹

Rezumat: Criminalistica este un domeniu în care, prin excelență, sunt îmbinate informații din domenii multiple, pentru a se ajunge la obținerea unei imagini cât mai apropiate de adevărul obiectiv. Aceste domenii (Fizică, Chimie, Biologie, Informatică etc.) sunt, din punctul de vedere al obiectului lor de studiu, îndepărtate față de domeniul juridic, dar se dovedesc a fi indispensabile pentru soluționarea corectă a unor diferite cauze, penale și nu numai. Atunci când expertizele, din diferite domenii de specialitate, au fost corect realizate, concluziile lor sunt greu de combătut. Însă, întotdeauna, probele trebuie coroborate, iar concluzia unui expert trebuie să fie analizată critic, indiferent de gradul de specializare al domeniului și de renumele expertului. Altfel spus, în criminalistică este absolut necesar să existe o pluralitate de perspective, cel puțin în stare potențială, această idee fiind exprimată, de altfel, și în teoria tacticii criminalistice. Realitatea confirmă faptul că, în ciuda unor prime rezultate aparent indubitabile, cercetări ulterioare pot infirma ipotezele inițiale. Elocvente în acest sens sunt cazurile *Stallings* și *Fairchild*, în care investigațiile aprofundate în medicină, chimie și biologie au dus la infirmarea concluziilor inițiale, care păreau certe.

Cuvinte-cheie: criminalistică, expertiză, aprecierea probelor, eroare judiciară

Abstract: Forensic science is a field in which, par excellence, information from multiple fields is combined, in order to get a picture as close as possible to the objective truth. These fields (Physics, Chemistry, Biology, Informatics etc.) are, from the point of view of their object of study, far from the legal field, but they prove to be essential for the correct resolution of various criminal cases, (and not only criminal cases). When the analyses from different specialized fields, are correctly carried out, it is difficult to fight against their conclusions. But, always, the evidence must be corroborated, and the conclusion of an expert must be critically examined, regardless of the degree of specialization of the field and the reputation of the expert. In other words, in forensics it is absolutely necessary to have a plurality of perspectives, at least in a potential state, this idea also being expressed in the theory of forensic tactics. The reality confirms the fact that, despite some apparently indubitable first results, further research can disprove the initial hypotheses. Eloquent in this regard are the cases of *Stallings* and *Fairchild*, where

---

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, e-mail: ancuta.frant@uaic.ro.

thorough investigations in medicine, chemistry and biology led to the disproving of the initial conclusions, which seemed beyond any doubt.

Keywords: forensics, expertise, evaluation of the evidence, judicial error

1. Necesitatea de a înțelege semnificația pluralității în criminalistică

Cuvântul *pluralitate* și alte cuvinte înrudite cu acesta sunt des folosite în vorbirea curentă, ceea ce poate da impresia că este ușor să înțelegem ce înseamnă pluralitatea în științe (în general) și pluralitatea în criminalistică (în special). Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*², *pluralitate* înseamnă „număr, cantitate mare (de ființe, de lucruri etc.), mulțime; multiplicitate, diversitate”. O concluzie logică ce rezultă din această definiție este faptul că, atunci când ne referim la pluralitatea în științe, avem în vedere existența mai multor idei, a mai multor puncte de vedere, a mai multor perspective.

Una dintre valențele acestei pluralități în științe este faptul că pluralitatea se manifestă înainte de a se obține răspunsuri certe pentru anumite întrebări, adică atunci când, în absența certitudinilor, sunt avansate mai multe ipoteze pentru a explica un anumit fenomen. Dacă, la un moment dat, se ajunge la o certitudine, atunci, teoretic, nu mai putem vorbi de o pluralitate. Însă problema pluralității în științe este mult mai complexă.

Pluralitatea poate exista și atunci când, aparent, avem o certitudine, deoarece pot exista concepții minoritare, chiar în științe considerate „exacte”, cum este Fizica. Iar în științele în care cuantificarea rezultatelor este mai greu de realizat (cum sunt științele socio-umane și umaniste), pluralitatea este o dimensiune omniprezentă. Mai mult, unii gânditori au văzut în marea varietate de domenii științifice și în pluralitatea de direcții din cadrul acestora premisele unei *unități științifice*, așa cum vom arăta în continuare.

În acest context, este important să înțelegem cum trebuie să interpretăm pluralitatea de perspective existentă în diferite domenii științifice. Dincolo de importanța sa teoretică, înțelegerea semnificației pluralității are o importantă latură pragmatică, mai ales în disciplinele în care este esențial să se ajungă la soluții cu aplicabilitate practică, așa cum este (și) cazul științelor juridice.

Din cadrul științelor juridice, Criminalistica prezintă o serie de particularități care o diferențiază clar de celelalte. Una din trăsăturile sale specifice este faptul că, prin chiar definiția ei, aceasta implică utilizarea unei pluralități de metode, împrumutate din alte domenii, non-juridice, pentru a se soluționa conflicte de natură juridică. Așadar, putem spune că pluralitatea este de *esență* Criminalisticii. Însă ce urmări are această concluzie asupra aplicabilității concrete a Criminalisticii? Cât de mult se poate extinde această pluralitate, astfel încât să se obțină rezultate viabile?

În cuprinsul acestei lucrări, ne propunem să căutăm un răspuns cu privire la rolul pluralității de perspective în Criminalistică. Pentru o bună înțelegere a

---

² *Dicționarul explicativ al limbii române* (ed. a II-a rev. și ad.), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

subiectului, vom analiza, mai întâi, semnificația pluralității în științe, în general, și a pluralității în științele juridice, în particular. Acest demers va fi efectuat printr-o analiză sistematică a literaturii de specialitate cu privire la tema analizată. Apoi ne vom concentra atenția asupra domeniului criminalisticii, pentru a afla, inclusiv prin analiza unor cazuri reale, cât de importantă este acceptarea pluralității de perspective în Criminalistică.

2. Aspecte generale privind noțiunea de pluralitate în științe

Noțiunea de pluralitate în științe nu se referă doar la o analiză a multiplelor elemente care se pot manifesta în legătură cu un anumit domeniu sau cu un anumit subiect, ci reprezintă chiar un curent filosofic, ce se referă la modul în care ar trebui percepute științele, mai ales prin compararea unora cu altele.

Pluralitatea în științe sau *pluralismul științific* este un concept opus celui de *unitate în științe*. *Teoria unității științifice*, promovată de școala pozitivismului logic, începând cu deceniul al treilea al secolului al XX-lea, susținea ideea că toate investigațiile științifice, din orice domeniu, au o metodologie comună și un limbaj comun, chiar dacă similaritățile dintre diferite științe ar putea fi dificil de observat la prima vedere³. Această teorie a unității științifice, manifestată în prima jumătate a secolului al XX-lea, a fost un curent de gândire foarte puternic, promovat de Cercul de la Viena, iar adepții săi au planificat realizarea unei lucrări intitulată *International Encyclopedia of Unified Science*⁴, care a fost doar parțial publicată.

---

³ Unii autori au arătat că, de fapt, filosofii care au susținut teoria unificării științifice nu au fost radicali în viziunea lor. De fapt, radicalismul în abordarea unificată a științelor a caracterizat persoanele care nu erau filosofi. În acest sens, a se vedea J. A. Fodor, *Special Sciences (Or: The Disunity of Science as a Working Hypothesis)*, Synthese, Vol. 28, nr. 2/1974, pp. 97-115, [Online] la <http://www.jstor.org/stable/20114958> (accesat la 02.12.2022).

⁴ *International Encyclopedia of Unified Science (Enciclopedia Internațională a Științei Unificate*, tr. ns.) a fost planificată ca o lucrare dedicată științei unificate. Ideea realizării acesteia a fost perfecționată în cadrul Institutului Mundaneum, iar publicarea sa a debutat în 1938, în Statele Unite ale Americii. Doar două volume au fost publicate. Inițiativa realizării acestei lucrări a fost cristalizată în cadrul Congresului Internațional pentru Unitatea Științei, organizat de Cercul de la Viena. Unii autori consideră că lucrarea nu s-a ridicat la înălțimea așteptărilor, în special cu privire la științele sociale. Aproximativ în același timp cu *International Encyclopedia of Unified Science* a fost publicată lucrarea *Encyclopaedia of the Social Sciences (Enciclopedia Științelor Sociale*, tr. ns.), ce este considerată de unii autori o operă mai importantă decât *International Encyclopedia of Unified Science*. Pentru o mai bună înțelegere a subiectului în discuție, precizăm că Cercul de la Viena este numele dat unui grup de oameni de știință care, între anii 1924 și 1936, au organizat periodic întâlniri la Universitatea din Viena, sub coordonarea lui Moritz Schlick. Concepția filosofică promovată de Cercul de la Viena este *neopozitivismul* (numit inițial *pozitivism logic*, apoi *empirism logic*). În esență, în ceea ce privește abordarea filosofică, Cercul de la Viena a militat pentru debarasarea filosofiei de speculații, astfel încât filosofia să dobândească un caracter riguros, prin folosirea logicii științifice. În centrul concepției promovate de Cercul de la Viena stă *principiul verificării*, conform căruia doar afirmațiile care pot fi verificate prin observații directe sau prin utilizarea regulilor logice, trebuie luate în considerare. Pentru detalii, a se vedea G. A. Reisch, *Planning science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science*, The British Journal for the History of Science, Vol. 27, nr. 2/1994, pp. 153-175, [Online] la <https://doi.org/10.1017/S0007087400031873> (accesat la 02.12.2022); T. Uebel, *Vienna Circle*, în E. N.

Pozitivismul logic, în cadrul căruia s-a dezvoltat teoria unificării științifice, s-a îndepărtat însă de obiectivele propuse, în special prin faptul că a încercat să impună reguli stricte demersului științific. Deși rigoarea sa s-a diminuat după al Doilea Război Mondial (când pozitivismul logic s-a transformat în ceea ce a fost denumit *empirism logic*), totuși, spre anii '70 ai secolului al XX-lea, importanța pozitivismului logic s-a diminuat considerabil, lăsând totuși o amprentă imposibil de șters în istoria gândirii umane, influențând evoluția acesteia⁵. Ulterior, unii autori au dat o nouă formă teoriei unității științifice, ceea ce ilustrează faptul că această teorie nu a fost abandonată, ci este, în continuare, luată în considerare⁶.

Pluralismul științific respinge teoria unității științifice. Adepții acestui curent consideră că științele nu pot fi unificate, din motive care, de regulă, se încadrează în una din următoarele trei categorii: metafizica subiectului lor; epistemologia cunoașterii științifice; metodele de cercetare și modelele care ar trebui folosite. În continuare, vom detalia câteva aspecte privind aceste trei categorii.

În ceea ce privește *metafizica subiectului științelor*, unii pluraliști arată că unitatea științifică este imposibilă, datorită aspectelor inerente fiecărei științe în parte. De exemplu, științe precum Psihologia și Sociologia nu ar putea fi niciodată unificate cu Fizica, deoarece pur și simplu au în vedere categorii diferite de fapte⁷. Mai mult, unii autori susțin că, deși, de regulă, există unitate în cadrul fiecărei științe, există aspecte care ilustrează faptul că poate exista pluralitate chiar în cadrul unei singure științe. De exemplu, în cadrul Fizicii, în funcție de tipul de cauzalitate, ar trebuie utilizate metode diferite pentru analiza comportamentului determinist, respectiv probabilistic⁸.

Abordarea pluralistă centrată pe epistemologie susține că este dificil să se facă o conexiune între obiectele de studiu ale diferitelor științe, chiar dacă s-ar

---

Zalta, Uri Nodelman (eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2022 Edition), [Online] la <https://plato.stanford.edu/archives/fall2022/entries/vienna-circle/> (accesat la 03.12.2022).

⁵ Cu privire la pozitivismul logic, John Passmore afirmă: „Logical positivism... is dead, or as dead as a philosophical movement ever becomes. But it has left a legacy behind.” („Pozitivismul logic... este mort, sau la fel de mort cum poate deveni o mișcare filosofică. Dar a lăsat o moștenire în urmă.” Tr. ns.). - J. Passmore, *Logical Positivism*, în P. Edwards (ed.), *The Encyclopedia of Philosophy*, Vol. 5, 1967, pp. 52-57, Macmillan, New York, p. 57.

⁶ În acest sens, a se vedea: A. Breitenbach, Y. Choi, *Pluralism and the Unity of Science*, *The Monist*, Vol. 100, No. 3, *Laws of Nature: Contemporary and Historical Perspectives*, Oxford University Press, 2017, pp. 391-405, [Online] la <https://doi.org/10.1093/monist/onx017> (accesat la 03.12.2022); S. Rupy, *Scientific Pluralism Reconsidered: A New Approach to the (Dis)Unity of Science*, University of Pittsburgh Press, 2016, pp. xi-xii, [Online] la <https://doi.org/10.2307/j.ctt1mtz6n9> (accesat la 03.12.2022).

⁷ N. Cartwright, *The Dappled World: A Study of the Boundaries of Science*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999, p. 25.

⁸ D. Ludwig, S. Rupy, *Scientific Pluralism*, în E. N. Zalta (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2021 Edition), [Online] la <https://plato.stanford.edu/archives/win2021/entries/scientific-pluralism/> (accesat la 03.12.2022); J. Cat, *The Unity of Science*, în E. N. Zalta (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2022 Edition), [Online] la <https://plato.stanford.edu/archives/spr2022/entries/scientific-unity/> (accesat la 03.12.2022).

accepta unitatea la nivel metafizic. De exemplu, nu se poate compara comportamentul oamenilor cu modul în care se comportă particulele subatomice⁹.

Alți adepți ai teoriei pluraliste consideră că, chiar dacă s-ar accepta o unitate epistemologică, există diferențe majore între metodele de cercetare și modelele utilizate de diferite științe. În acest context, pentru a susține unitatea, aceasta ar trebui demonstrată empiric. Cum o astfel de demonstrație nu a fost făcută de adepții teoriei științei unificate, singura soluție viabilă este să lăsăm fiecare știință să lucreze cu metodele și modelele care-i sunt specifice și care și-au demonstrat, de altfel, viabilitatea de-a lungul timpului¹⁰.

În esență, pluralismul științific pornește de la premisa că, din moment ce științele sunt variate și au forme clar conturate, nu există vreun motiv să credem că această variabilitate este greșită; o opinie contrară am putea susține doar dacă s-ar demonstra empiric faptul că variabilitatea științelor este greșită. În plus, considerarea științelor ca având, fiecare, specificul său, este utilă și din punct de vedere practic, deoarece se pot stabili standarde potrivite pentru fiecare în parte, astfel încât să se poată aplica în cel mai bun cadru posibil.

Teoria filosofică a pluralismului științific a început să se evidențieze începând cu anii '70 ai secolului al XX-lea. În această perioadă, unii gânditori au observat faptul că științele nu au evoluat în direcția unificării prezise de autorii lucrării *International Encyclopedia of Unified Science*. Dimpotrivă, științele au început să manifeste un grad din ce în ce mai mare de diferențiere, odată cu dezvoltarea lor, iar acest fapt a dus la mari deosebiri în limbajul și metodologia utilizate de fiecare știință în parte. În acest context, unii autori au militat împotriva reducționismului în abordarea științelor, cu privire la limbajul, subiectul și metoda utilizată de fiecare domeniu științific¹¹.

Pluralismul științific înseamnă și că există mai multe puncte de vedere cu privire la ceea ce ar trebui să însemne pluralismul științific. Astfel, există diferite „școli” ale pluralismului științific (Școala *Stanford*, Școala *Minnesota* etc.) ce au viziuni diferite cu privire la anumite aspecte¹². De exemplu, Școala *Minnesota* (care s-a conturat începând cu anul 2002) critică unele idei promovate de susținătorii timpurii ai pluralismului, susținând, în același timp, faptul că pluralismul ar trebui să fie acceptat ca o abordare standard a științei¹³.

⁹ D. Ludwig, S. Ruphy, *op. cit.*

¹⁰ S. H. Kellert, H. E. Longino, C. K. Waters (eds.), *Scientific Pluralism*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2006, p. xxiii.

¹¹ În acest sens, a se vedea P. Suppes, *The Plurality of Science*, PSA: Proceedings of the Biennial Meeting of the Philosophy of Science Association, Vol. 2, Symposia and Invited Papers, 1978, The University of Chicago Press, pp. 3-16, JSTOR, [Online] la <http://www.jstor.org/stable/192459> (accesat la 03.12.2022).

¹² Pentru detalii, a se vedea S. Harding, *Objectivity and Diversity: Another Logic of Scientific Research*, The University of Chicago Press, Chicago, 2015, pp. 115-117; J. Cat, *op. cit.*

¹³ Fără a iniția o discuție amplă, subliniem doar faptul că dorința de a standardiza științele a fost unul dintre motivele care au dus la declinul teoriei unificării științifice. În acest context, doar avansăm ideea că, probabil, încercarea de a oferi șabloane standardizate în care să se încadreze științele nu este cea mai bună abordare, indiferent că se face din perspectiva unificării sau din perspectiva pluralistă.

În afara motivelor care susțin pluralismul științific pornind de la conținutul propriu-zis al științelor, există și opinii conform cărora pluralismul științific ar trebui promovată din motive etice, sociale și politice. De exemplu, s-a afirmat că teoria științelor unificate are în vedere, în mod invariabil, doar viziunea consacrată de ceea ce numim *cultura vestică*; astfel, această teorie ignoră elementele specifice de abordare științifică ale altor culturi¹⁴. În aceste condiții, cum am putea să ne referim la o teorie unificată a tuturor științelor, dacă ea ia în considerare doar o anumită perspectivă? De asemenea, există concepția conform căreia pluralismul științific este singura modalitate prin care se poate încuraja manifestarea de opinii diferite de cele majoritare și, în același timp, prin care pot fi oferite oportunități celor care, în mod „tradițional”, erau marginalizați din cauza ideilor lor¹⁵.

În analiza pluralismului științific trebuie evitată prezentarea sa ca o paradigmă filosofică în opoziție directă cu mișcarea unificării științifice, care a apărut în momentul în care teoria unității științifice a început să-și piardă influența. O astfel de abordare ar simplifica și ar denatura realitatea. În fapt, opiniile pluraliste au existat și s-au dezvoltat concomitent cu cele ale unității științifice, existând o bogată tradiție a gândirii pluraliste din prima jumătate a secolului al XX-lea. Mai mult, concepția pluralistă are multiple și complexe legături cu opinia unității științifice¹⁶. Din aceste motive, cele două modalități de abordare a științelor ar trebui analizate în interdependența lor, care este de natură să ducă la noi interpretări cu privire la conexiunea dintre științe. Dovadă a faptului că nu trebuie să avem o viziune simplistă asupra acestui aspect stau, de exemplu, perspectivele moderne cu privire la teoria unificării științifice, la care ne-am referit și anterior¹⁷.

3. Pluralitatea în științele juridice. Elemente de bază

Noțiunea de pluralism juridic are un sens foarte larg și include multe tendințe diferite, care au în comun ideea de bază că legea este mult mai mult decât legea unui stat. În esență, prin pluralism juridic se înțelege faptul că, într-o anumită societate sau un anumit teritoriu, se aplică mai mult de un sistem juridic.

Existența pluralismului juridic a fost discutată inițial cu referire la fostele colonii ale unor țări europene, în care s-a pus problema aplicării în mod concomitent atât a dreptului autorității coloniale, cât și a regulilor tradiționale ale populației indigene. Un moment important în consolidarea pluralismului juridic în această accepțiune este pronunțarea, în 1992, de către Înalta Curte a Australiei, a deciziei *Mabo vs. Queensland* (cunoscută drept *decizia Mabo*), prin care s-a

---

¹⁴ S. Harding, *op. cit.*, pp. 116-117.

¹⁵ D. Ludwig, S. Ruphy, *op. cit.*

¹⁶ *Idem.*

¹⁷ În acest sens, a se vedea A. Breitenbach, Y. Choi, *op. cit.*, pp. 391-393; S. Ruphy, *op. cit.*, pp. xi-xii.

recunoscut dreptul teritorial al populației indigene australiene, drept existent înainte de perioada colonială¹⁸.

Treptat, noțiunea de pluralism juridic s-a extins, desemnând și alte situații. De exemplu, pluralismul juridic se referă și la ipoteza în care, în cadrul unui anumit stat, există instanțe judecătorești care judecă doar cauze privitoare la o anumită comunitate, cum este cazul instanțelor judecătorești islamice din India, care se adresează doar comunității musulmane¹⁹.

Dincolo de accepțiunea sa derivată din observarea concretă a sistemelor de drept recunoscute ca fiind aplicabile într-un anumit teritoriu, noțiunea de pluralism juridic este importantă și în domeniul filosofiei dreptului, pluralismul juridic fiind o temă majoră în studiile social-juridice. În continuare, vom evidenția câteva opinii relevante pentru modul în care pluralismul juridic este văzut în cadrul filosofiei dreptului.

În ceea ce privește studiul de față, este important să menționăm opinia lui Bronisław Kasper Malinowski, care asocia legea cu noțiunea de control social. Acesta considera că *legea trebuie să fie definită de funcția, nu de forma sa*. Același autor subliniază faptul că există unele societăți care nu au vreo instituție centralizată care să aplice legea, dar nu există nicio societate lipsită de reguli care să fie simțite și privite ca obligații ale unei persoane și pretenții îndreptățite ale alteia²⁰. Altfel spus, funcția legii este de a menține ordinea socială, iar ordinea socială poate fi găsită în modele de comportament real; mecanismul obligatoriu care menține aceste modele de comportament este complexul de obligații sociale (adică reciprocitatea). În concepția autorului sus-menționat, dar și a altora, normele juridice sunt norme abstracte extrapolate din modele reale de comportament, iar mecanismul legii rezidă în relațiile sociale înseși²¹.

Eugen Ehrlich a adus o contribuție importantă la înțelegerea sensului filosofic al noțiunii de pluralism juridic. Acesta a dezvoltat teoria „dreptului viu”, ca reacție la concepția care susținea că legea trebuie să depindă exclusiv de stat. Considerând că legea este în mare parte independentă de stat, Ehrlich afirmă că nu este un element esențial al conceptului de lege ca aceasta să fie creată de stat și nici să constituie temeiul hotărârilor instanțelor. La fel ca Malinowski, Ehrlich consideră că legea este în mod fundamental o chestiune de ordine socială, care se găsește peste tot, ordonând și susținând orice grupare umană. El arată că, de fapt, grupurile de oameni creează norme de control social, iar din aceste norme emerge dreptul. Cu alte cuvinte, dreptul este sinonim cu normativitatea (termenul

---

¹⁸ G. D. Meyers, J. Mugambwa, *The Mabo Decision: Australian Aboriginal Land Rights in Transition*, *Environmental Law*, Vol. 23, nr. 4/1993, pp. 1203-1247, JSTOR, [Online] la <http://www.jstor.org/stable/43266106> (accesat la 10.12.2022).

¹⁹ K. Lemons, *Sharia Courts and Muslim Personal Law in India: Intersecting Legal Regimes*, *Law & Society Review*, Vol. 52, nr. 3/2018, pp. 603-629, JSTOR, [Online] la <http://www.jstor.org/stable/45093930> (accesat la 10.12.2022).

²⁰ B. Dupret, *What is plural in the law? A praxiological answer*, *Égypte/Monde arabe*, No. 1/2005, pp. 159-172, [Online] la <https://doi.org/10.4000/ema.1869> (accesat la 11.12.2022).

²¹ B. Z. Tamanaha, *Realistic Socio-Legal Theory: Pragmatism and A Social Theory of Law*, Clarendon Press, Oxford, 1997, p. 104.

normativitate fiind utilizat aici cu sensul de conduită dezirabilă din punct de vedere social)²².

Georges Gurvitch consideră că nu există un principiu unitar fundamental în drept și susține că centralizarea realizată în cadrul statelor este rezultatul unor condiții istorice și politice specifice. El identifică trei tipuri principale de drept, care sunt ierarhizate în mod diferit în fiecare societate: dreptul de stat (care pretinde că monopolizează activitățile juridice), dreptul inter-individual sau inter-grup (care se referă la relațiile dintre persoane sau dintre grupuri de persoane) și dreptul social (care se referă la totalitatea indivizilor). Acest din urmă drept este, în opinia lui Gurvitch, în continuă transformare²³.

Leopold Jaroslav Pospíšil introduce conceptul de „niveluri juridice”, care este articulat în jurul ideii că există tot atâtea sisteme juridice câte subgrupuri sociale există. Aceste sisteme sunt organizate pe niveluri incluzive, fiecare nivel fiind alcătuit din suma sistemelor juridice ale subgrupurilor de același tip²⁴.

Teoriile prezentate mai sus au în comun viziunea pluralistă asupra dreptului, considerat ca fiind necentralizat, însă acestea s-au dezvoltat în mod independent. Începând cu anii '70 ai secolului al XX-lea s-a dezvoltat însă o viziune unitară care susținea pluralismul juridic, concomitent cu dezvoltarea coordonată a pluralismului științific. În esență, această nouă concepția asupra pluralismului juridic pune accent pe perspectiva socială și consideră că statul nu are monopol asupra legii. Este important de precizat că noua viziune este independentă de analiza sistemelor juridice din fostele colonii²⁵.

John Griffiths²⁶, unul dintre principalii susținători ai noii concepții asupra pluralismului juridic, susține o viziune descriptivă cu privire la pluralismul juridic. El arată că pluralismul juridic desemnează existența într-o zonă socială (înțelesă în sens larg) a mai mult de o ordine juridică. Griffiths consideră că trebuie să renunțăm la ideologia centralismului juridic și arată că, de-a lungul timpului, mulți gânditori au confundat poziția normativă cu una descriptivă. Griffiths face distincția dintre ceea ce el numește *definiția puternică* și *definiția slabă* a pluralismului juridic. Definiția puternică se referă la sistemele juridice în care suveranul comandă (sau validează ori recunoaște) diferite ordini de drept pentru diferite grupări ale populației. Definiția slabă a pluralismului juridic oferă sistemului central al statului puterea supremă de a recunoaște sau de a nega existența unor ordini de drept diferite în cadrul statului respectiv. Definiția puternică a pluralismului juridic este cea care, potrivit lui Griffiths, este direct preocupată de o stare empirică a lucrurilor în societate. Dreptul, spune el, este autoreglarea fiecărui domeniu social, ceea ce devine sinonim cu controlul social.

---

²² B. Dupret, *op. cit.*, pp. 159-172

²³ *Idem.*

²⁴ *Idem.*

²⁵ *Idem.*

²⁶ Pentru detalii, a se vedea J. Griffiths, *What is Legal Pluralism?*, The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law, Vol. 18, nr. 24/1986, pp. 1-55, [Online] la <https://doi.org/10.1080/07329113.1986.10756387> (accesat la 12.12.2022).

În ceea ce privește pluralismul juridic, acesta provine din faptul că dreptul devine organizarea juridică a societății, care este congruentă cu organizarea sa socială²⁷.

Autoarea Sally Falk Moore a propus o viziune echilibrată cu privire la pluralismul juridic, motiv pentru care opinia sa este apreciată de mulți specialiști în domeniu. Ea susține că *structura socială* este compusă din multe *câmpuri sociale semi-autonome*. Concepția lui Moore conține trei elemente fundamentale. Un prim element este faptul că aceste câmpuri sociale reprezintă unitatea fundamentală a controlului social, care este direct legată de normele comportamentale de conduită. Al doilea element rezidă în faptul că fiecare individ poate aparține simultan mai multor câmpuri sociale, ceea ce explică, în esență, complexitatea socială. Al treilea element se referă la faptul că un câmp social este, într-o anumită măsură, autonom, adică poate rezista intruziunii normelor externe, dar niciodată în totalitate, deoarece rezistența sa este legată de gradul de independență a membrilor săi și de capacitatea sa de a rezista normelor care provin din alte domenii; așadar, aceste câmpuri sociale sunt semi-autonome²⁸.

Pluralismul juridic a fost criticat de unii autori, criticile având în vedere, în special, trei aspecte considerate puncte slabe: definiția, natura sa funcționalistă și culturalismul său esențialist holistic²⁹.

Apreciem că analiza sensului pluralității din sfera juridică nu se oprește la direcțiile de cercetare precizate mai sus. De exemplu, în domeniul juridic, adesea se caută legea care trebuie aplicată din mai multe posibile legi aplicabile, caz în care vorbim de o pluralitate. Această pluralitate este, însă, una virtuală. În momentul în care se decide care lege este aplicabilă, pluralitatea dispare.

Desigur, este posibil ca legile care erau virtual aplicabile să conțină dispoziții similare sau chiar identice, ceea ce înseamnă că, în concret, este *ca și cum* s-ar fi aplicat concomitent toate legile aflate în discuție. Aceasta este, însă, doar o ipoteză pur teoretică, axată pe analiza literală a legilor respective. În realitate, în momentul în care se decide care este legea aplicabilă, în mod oficial nu (mai) există o pluralitate.

Bineînțeles, ar putea exista și ipoteza în care, în mod obiectiv, să fie aplicabile *concomitent* mai multe acte normative. De exemplu, am putea spune că, atunci când se aplică o dispoziție din orice lege a unei țări, se aplică, în același timp și *în primul rând* Constituția, deoarece acest act normativ stă la baza tuturor dispozițiilor legale dintr-o țară. Aceste aspecte sugerează faptul că *pluralitatea juridică* este un concept versatil, ceea ce obligă la o analiză aprofundată ori de câte ori apar probleme în înțelegerea sensului său.

---

²⁷ J. Griffiths, *op. cit.*, pp. 3, 4, 8, 38.

²⁸ S. F. Moore, *Law and Social Change: The Semi-Autonomous Social Field as an Appropriate Subject of Study*, *Law & Society Review*, Vol. 7, nr. 4/1973, pp. 719-746, [Online] la <https://doi.org/10.2307/3052967>, (accesat la 12.12.2022). Subliniem faptul că autoarea nu a folosit expres termenul *lege*, preferând termeni precum: *reguli, obiceiuri, simboluri* (în original: *rules, customs, symbols* - tr. ns.).

²⁹ B. Dupret, *op. cit.*, pp 159-172.

4. Pluralitatea de perspective în Criminalistică

4.1. Semnificația primară a pluralității în Criminalistică

Așa cum am afirmat și la începutul acestei lucrări, Criminalistica se evidențiază prin faptul că, prin chiar natura sa, presupune utilizarea unor elemente din mai multe științe, cu scopul de a se soluționa conflicte de natură juridică. Altfel spus, prin chiar structura sa, Criminalistica implică o pluralitate.

În semnificația sa de bază, pluralitatea în domeniul criminalistic înseamnă că, întotdeauna, vor exista elemente din cel puțin două științe, care se vor aplica simultan. Un element este cel juridic, circumscris scopului Criminalisticii, de a contribui la soluționarea unui conflict juridic (penal, civil sau de altă natură). Al doilea element este dintr-o altă știință (Fizică, Chimie, Biologie, Psihologie etc.) și contribuie la stabilirea, pe baze obiective, a adevărului, pentru a se ajunge la o soluție corectă în cauza juridică în discuție.

Într-un caz concret, aplicarea Criminalisticii presupune însă, de cele mai multe ori, utilizarea unor elemente din mai mult de două științe, deoarece, de regulă, urmele care sunt analizate au o natură diferită (de exemplu: ca urmare a unui accident rutier rămân, adeseori, atât urme biologice, cât și alte urme - de combustibil, fragmente de caroserie auto etc.), sau pot fi analizate din perspective științifice diferite (de exemplu, un fragment textil poate fi analizat și din punct de vedere fizic, dar și din punct de vedere chimic).

Însă pluralitatea în domeniul criminalistic merge și mai departe. Ea se referă nu doar la pluralitatea de domenii științifice care pot fi implicate în cercetarea aceleiași urme, ci și la *pluralitatea de ipoteze emise din perspectiva unui singur domeniu științific* cu privire la analiza unei urme. Altfel spus, Criminalistica poate să forțeze limitele aparente ale unui domeniu al științei, căutând mai multe versiuni în cadrul aceleiași științe, cu scopul de a afla adevărul într-o cauză de natură juridică. În acest context, ne punem întrebarea: cât de extins poate fi sensul pluralității în Criminalistică? Pentru a afla un răspuns, în cele ce urmează ne vom îndrepta atenția asupra a două cazuri, în care limitele pluralității în domeniul criminalistic par a fi fost puse la încercare.

4.2. Cazul Patricia Stallings

Patricia Stallings a fost condamnată, în anul 1991, la privare de libertate pe viață, pe motiv că l-ar fi ucis pe fiul său, Ryan. Principala probă a acuzării a fost faptul că, aparent, în sângele băiatului mort a fost găsită o concentrație mare de etilenglicol, ceea ce a dus la acuzarea Patriciei Stallings de faptul că și-ar fi ucis fiul prin otrăvire cu această substanță.

În timp ce executa pedeapsa astfel aplicată, Stallings a născut un alt fiu, David, care a fost dat în plasament. La scurt timp după naștere, David a început să prezinte simptome similare cu cele pe care le avusese Ryan. David a fost diagnosticat cu acidemie metilmalonică, o afecțiune genetică în care organismul produce acid propionic, un compus care are o structură similară cu etilenglicolul.

În timpul procesului, avocatul lui Stallings a solicitat cercetarea ipotezei că Ryan a murit din cauza acidemiei metilmalonice, dar organele judiciare au considerat că diagnosticul lui David nu are legătură cu moartea lui Ryan, deoarece nu exista nicio dovadă că Ryan a fost afectat de această boală genetică³⁰.

Avocatul apărării a aflat însă că medicul care a declarat decesul lui Ryan a luat în considerare posibilitatea ca acesta să fi suferit de acidemie metilmalonice, dar nu a făcut analize asupra lui Ryan pentru a verifica această versiune. Cu privire la această informație, procurorii au susținut că există diferențe importante între etilenglicol și acid propionic și au afirmat că, chiar dacă Ryan ar fi avut acidemie metilmalonice, asta nu excludea ipoteza otrăvirii cu etilenglicol de către mama sa³¹.

Cazul *Stallings* a fost prezentat în cadrul unui episod din programul de televiziune *Unsolved Mysteries*. William Sly, biochimist la Universitatea Saint Louis, a văzut episodul și a solicitat permisiunea de a supune sângele lui Ryan unor noi analize. James Shoemaker, director al Laboratorului de screening metabolic de la Universitatea Saint Louis, a efectuat o serie de teste și a confirmat că Ryan avusese acidemie metilmalonice.

Totuși, etilenglicolul nu este un metabolit uman, chiar și în cazurile de acidemie metilmalonice; aceasta însemna că nu exista nicio altă explicație plauzibilă cu privire la prezența etilenglicolului în organismul lui Ryan decât otrăvirea. James Shoemaker a arătat însă că metoda utilizată inițial pentru a analiza sângele lui Ryan produce un rezultat care ar putea fi interpretat în mod greșit ca indicând prezența etilenglicolului. Pentru a-și verifica teoria, Shoemaker a trimis mostre de sânge cu acid propionic la mai multe laboratoare, care au utilizat aceleași metode folosite inițial în cazul *Stallings*. Unele dintre laboratoare au ajuns la concluzia greșită că sângele indica otrăvirea cu etilenglicol. Analiza ulterioară efectuată de către Piero Rinaldo, un genetician renumit de la Universitatea Yale, a confirmat că Ryan murise, de fapt, din cauza acidemiei metilmalonice, nu din cauză că ar fi fost otrăvit. Ca urmare a noilor probe, Patricia Stallings a fost achitată³².

Acest caz ilustrează faptul că, în cercetarea criminalistică, pluralitatea are o accepțiune largă, având atât valențe interdisciplinare, cât și intradisciplinare. Observăm că, pentru soluționarea cauzei, au fost utilizate în mod conjugat informații din multiple domenii (biologie, chimie și medicină). În același timp, au fost analizate mai multe ipoteze în cadrul aceluiași domeniu (de exemplu, au fost cercetate, din punct de vedere medical, ipotezele ca moartea lui Ryan să fi fost provocată de acidemia metilmalonice sau de ingerarea de etilenglicol). Astfel, este

---

³⁰ M. R. Cummings, *Human Heredity: Principles and Issues*, Cengage Learning, Boston, 2014, pp. 41-43; S. Juan, *Justice fails as illness mistaken for abuse*, The Sydney Morning Herald, 12 martie 1992, p. 14, [Online] la <https://www.newspapers.com/newspage/120258864/> (accesat la 13.12.2022); M. S. Perry, *Patricia Stallings: Other Female Exoneration Cases with False Forensics*, The National Registry of Exonerations, [Online] la <https://www.law.umich.edu/special/exoneration/Pages/casedetail.aspx?caseid=3660> (accesat la 15.12.2022).

³¹ M. S. Perry, *op. cit.*; S. Juan, *op. cit.*, p. 14.

³² M. S. Perry, *op. cit.*

ilustrat faptul că, în Criminalistică, este de dorit să existe mai multe puncte de vedere, chiar cu privire la aceeași chestiune, atunci când apare necesitatea de a analiza mai multe versiuni. Doar astfel se poate ajunge la pronunțarea unei soluții corecte.

4.3. Cazul Lydia Fairchild

Un alt caz care ilustrează importanța pluralității de perspective în Criminalistică este cel al Lydiei Fairchild. Aceasta, în anul 2002, în timp ce era însărcinată cu al treilea copil, s-a despărțit de tatăl copiilor ei, Jamie Townsend, și a solicitat ajutor social. Pentru a putea beneficia de ajutor social, autoritățile i-au cerut să furnizeze dovezi genetice că Townsend era tatăl copiilor ei. Testele ADN efectuate au arătat că, într-adevăr, Townsend era tatăl copiilor. Însă aceste teste au arătat și un rezultat surprinzător, și anume că Lydia Fairchild nu era mama copiilor³³.

În baza acestor rezultate, Fairchild a fost acuzată de fraudă, pe motiv că ar fi pretins beneficii pentru copiii altor persoane sau că ar fi înscenat o înșelătorie, prin folosirea maternității-surogat. Procurorii au cerut ca cei doi copii ai Lydiei Fairchild să fie luați din custodia ei. Judecătorul a ordonat ca un martor să fie prezent la nașterea celui de-al treilea copil al Lydiei Fairchild, martor care a atestat faptul că au fost recoltate probe biologice atât de la copil, cât și de la Fairchild, imediat după naștere. Testele ADN au indicat că Fairchild nu era nici mama celui de-al treilea copil³⁴.

O posibilă explicație a fost întrezărită atunci când un procuror a identificat o situație similară la Karen Keegan, despre care s-a descoperit că prezenta himerism. Himerismul este o condiție genetică ce apare atunci când o femeie este însărcinată cu gemeni și un embrion moare, iar celălalt embrion absoarbe celulele embrionului care nu a supraviețuit. De asemenea, este posibil ca, inițial, să existe trei sau mai mulți embrioni, dintre care unii mor, fiind apoi absorbiți de un embrion supraviețuitor. Astfel, va rezulta un individ care conține țesuturi care au ADN diferit (unele au ADN-ul embrionului care i-a absorbit pe ceilalți, altele au ADN-ul embrionilor morți). Această condiție genetică, de multe ori, este neobservată, dar poate fi identificată atunci când sunt efectuate teste ADN. Karen Keegan a descoperit că prezintă himerism după ce testele ADN au arătat că doi dintre copiii săi nu erau fiii săi biologici. În cauza Keegan, testele au fost efectuate deoarece Keegan avea nevoie de un transplant de rinichi, iar copiii săi s-au oferit să fie donatori³⁵.

Procurorii au sugerat avocaților lui Fairchild posibilitatea ca ea să prezinte himerism, iar aceștia au solicitat efectuarea de teste suplimentare. Ca și în cazul Keegan, au fost prelevate probe de ADN de la membrii familiei extinse.

---

³³ A. Darby, *The Case of Lydia Fairchild and Her Chimerism (2002)*, Embryo Project Encyclopedia, 2021, [Online] la <http://embryo.asu.edu/handle/10776/13270> (accesat la 16.12.2022).

³⁴ *Idem*.

³⁵ K. Madan, *Natural human chimeras: A review*, European Journal of Medical Genetics, Vol. 63, nr. 9/2020, [Online] la <https://doi.org/10.1016/j.ejmg.2020.103971> (accesat la 17.12.2022).

ADN-ul copiilor indica faptul că ei erau nepoții mamei Lydiei Fairchild. De asemenea, s-a descoperit că ADN-ul de la țesutul din colul uterin al Lydiei Fairchild se potrivea cu cel al copiilor săi, deși ADN-ul din sângele, pielea și părul lui Fairchild nu se potrivea. Așadar, s-a demonstrat că Lydia Fairchild avea țesuturi cu două seturi diferite de ADN, ceea ce este o caracteristică definitorie a himerismului³⁶. Astfel, cazul a fost soluționat, stabilindu-se că Lydia Fairchild nu era vinovată de fraudă.

Cazul Lydiei Fairchild ilustrează, încă o dată, faptul că pluralitatea este esențială în Criminalistică. Aici, rolul cel mai important l-a avut analiza intradisciplinară din domeniul geneticii. Deși, inițial, pe baza regulilor standard din Genetică, se conturase o ipoteză considerată sigură, cercetările ulterioare din același domeniu au arătat că există și situații care, deși diferă de varianta standard, sunt, de asemenea, corecte.

5. Concluzii cu privire la rolul pluralității de perspective în domeniul criminalisticii

Aspectele prezentate mai sus ilustrează faptul că pluralitatea în materie criminalistică are o semnificație specială.

În primul rând, pluralitatea este chiar de esența Criminalisticii. În al doilea rând, este de dorit să existe cât mai multe științe care să contribuie la soluționarea unei cauze, prin intermediul Criminalisticii, deoarece pluralitatea de perspective care converg spre aceeași concluzie oferă un fundament solid soluției pronunțate în baza acestei concluzii.

Însă pluralitatea în Criminalistică merge și mai departe. Au dreptul criminaliștii să forțeze aparentele limite ale unei discipline, în demersul de căutare a adevărului? Pot criminaliștii să analizeze o pluralitate de ipoteze, din cadrul aceluiași domeniu? Noi apreciem că da, iar avantajele unui astfel de demers vor fi resimțite nu doar în domeniul criminalisticii (prin soluționarea cauzei conform adevărului obiectiv), ci și în domeniul științific în care s-a făcut analiza (prin popularizarea unor rezultate care erau puțin cunoscute sau chiar prin determinarea unor noi cercetări).

Așadar, pluralitatea în Criminalistică apare nu doar ca o pluralitate de domenii științifice implicate, ci și ca o pluralitate de cercetări potențiale care pot fi efectuate în cadrul aceluiași domeniu științific, chiar cu privire la aceeași urmă.

Referințe

- Breitenbach A., Choi Y., *Pluralism and the Unity of Science*, în *The Monist*, Vol. 100, nr. 3/2017, Oxford University Press, *Laws of Nature: Contemporary and Historical Perspectives*, pp. 391-405, DOI: 10.1093/monist/onx017, [Online].
- Cartwright N., *The Dappled World: A Study of the Boundaries of Science*, Cambridge University Press, Cambridge, 1999.
- Cat J., *The Unity of Science*, în Zalta E. N. (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2022 Edition), [Online].

---

³⁶ A. Darby, *op. cit.*

- Cummings M. R., *Human Heredity: Principles and Issues*, Cengage Learning, Boston, 2014
- Darby A., *The Case of Lydia Fairchild and Her Chimerism (2002)*, Embryo Project Encyclopedia, 2021, [Online].
- Dupret B., *What is plural in the law? A praxiological answer*, Égypte/Monde arabe, No. 1/2005, DOI: 10.4000/ema.1869, [Online].
- Fodor J. A., *Special Sciences (Or: The Disunity of Science as a Working Hypothesis)*, Synthese, Vol. 28, nr. 2/1974, pp. 97-115, [Online]
- Griffiths J., *What is Legal Pluralism?*, in *The Journal of Legal Pluralism and Unofficial Law*, Vol. 18, nr. 24/1986, pp. 1-55, DOI:10.1080/07329113.1986.10756387, [Online].
- Harding S., *Objectivity and Diversity: Another Logic of Scientific Research*, The University of Chicago Press, Chicago, 2015.
- Juan S., *Justice fails as illness mistaken for abuse*, The Sydney Morning Herald, 1992, [Online].
- Kellert S. H., Longino H. E., Waters C. K. (eds.), *Scientific Pluralism*, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2006.
- Lemons K., *Sharia Courts and Muslim Personal Law in India: Intersecting Legal Regimes*, in *Law & Society Review*, Vol. 52, nr. 3/2018, pp. 603–629, [Online]
- Ludwig D., Ruphy S., *Scientific Pluralism*, in Zalta E. N. (ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2021, [Online].
- Madan K., *Natural human chimeras: A review*, in *European Journal of Medical Genetics*, Vol. 63, nr. 9/2020, DOI: 10.1016/j.ejmg.2020.103971, [Online].
- Moore S. F., *Law and Social Change: The Semi-Autonomous Social Field as an Appropriate Subject of Study*, in *Law & Society Review*, Vol. 7, Nr. 4/1973, pp. 719-746, DOI: 10.2307/3052967, [Online].
- Passmore J., *Logical Positivism*, in Edwards P. (ed.), *The Encyclopedia of Philosophy*, Vol. 5, pp. 52-57, Macmillan, New York, 1967.
- Perry M. S., *Patricia Stallings: Other Female Exoneration Cases with False Forensics*, The National Registry of Exonerations, [Online].
- Reisch G. A., *Planning science: Otto Neurath and the International Encyclopedia of Unified Science*, in *The British Journal for the History of Science*, Vol. 27, nr. 2/1994, pp. 153-175, DOI: 10.1017/S0007087400031873, [Online].
- Ruphy S., *Scientific Pluralism Reconsidered: A New Approach to the (Dis)Unity of Science*, University of Pittsburgh Press, 2016, DOI: 10.2307/j.ctt1mtz6n9, [Online].
- Suppes P., *The Plurality of Science*, PSA: Proceedings of the Biennial Meeting of the Philosophy of Science Association, Vol. 2/1978, The University of Chicago Press, pp. 3-16, [Online].
- Tamanaha B. Z., *Realistic Socio-Legal Theory: Pragmatism and A Social Theory of Law*, Clarendon Press, Oxford, 1997.
- Uebel T., *Vienna Circle*, in Zalta E. N., Nodelman U. (eds.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2022, [Online].
- *** *Dicționarul explicativ al limbii române* (ed. a II-a), Academia Română, Institutul de Lingvistică, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.